

La llegenda del bon comte i l'emperadriu: Entre l'amor cortès i la política d'Estat

Miquel Aguilar
Universitat de Lleida

Contextualització

Una intriga palatina a la cort de Lluís I el Pietós, fill i successor de Carlemany, va esdevenir l'origen d'un relat llegendari que, durant l'Edat Mitjana, es va escampar i adaptar arreu del continent europeu. Com tota llegenda, els fets reals que l'havien originat es van tergiversar fins a convertir-se en motius literaris comuns en diverses tradicions culturals, com és el cas de la provençal i la catalana. Un fragment de la *Crònica* de Bernat Desclot, que comprèn els capítols VII, VIII, IX i X, és l'exemple més evident d'entre les variants catalanes de la llegenda de l'emperadriu falsament acusada d'adulteri. Però aquest no és l'únic, ja que novel·les tan emblemàtiques com el *Curial e Güelfa* o el *Tirant lo Blanc* també plasmen adaptacions força disperses del relat llegendari en qüestió.

Fent un seguiment de l'evolució del relat a partir de les tesis d'Antoni Ferrando, des de la crònica que recull els fets ocorreguts en la cort imperial de Lluís I el Pietós fins a versions molt tardanes del segle XIX, trobem quatre grans famílies o grups que s'apropien el motiu argumental i l'adapten als interessos culturals o polítics del lloc i el moment. Aquestes famílies literàries, que es desenvoluparan més avall, són la catalana, la franco-anglesa, la centreeuropea i la provençal. Amb tot, la més interessant i propera a l'objecte d'aquest article, especialment pel que fa a la versió que ens ofereix la *Crònica* de Desclot, és la família catalana.

Cal, però, tenir present l'origen i l'evolució de la llegenda, a més dels contextos històrics en què es desenvolupà, per comprendre com un

relat amorós basat en una intriga política tan llunyana va poder convertir-se en un al·legat polític per justificar la possessió catalana d'un territori perdut i desitjat en ple segle XIII (i encara més endavant). És necessari, també, conèixer les connexions existents entre les diverses versions del relat i els paral·lelismes que en alguns casos mostren diferents famílies literàries. Un exemple força evident que Ferrando (1996) dona a conèixer és la similitud entre la versió present al *Curial e Güelfa* i la tradició centreeuropea, especialment la procedent d'Itàlia.

Finalment, caldrà analitzar més minuciosament la versió de Desclot a partir de les seves fonts i els interessos imperants en la cort catalana de la seva època.

Origen i evolució literària de la llegenda

L'emperadriu Judit, segona esposa de Lluís I el Pietós, va establir una aliança amb Bernat de Septimània, comte de Barcelona, Narbona i Tolosa, per tal d'afavorir políticament Carles el Calb, fill únic de Judit i l'emperador. Arran de la mort d'aquest, l'any 840, i del Tractat de Verdum, l'any 843, el Sacre Imperi Romano-Germànic bastit per Carlemany es dividí en tres parts: l'oriental, per a Lluís I el Germànic, fruit del primer matrimoni de Lluís I el Pietós; la central, per a Lotari I, també fill d'aquest primer matrimoni; l'occidental, per a Carles II el Calb, el fill de l'emperador amb Judit. L'aliança amb el comte Bernat havia donat bons fruits per als interessos de Judit, malgrat les dificultats que havia patit i que van ser l'origen de la llegenda que ens ocupa.

Aquestes dificultats es corresponen a una pràctica molt comú en les corts medievals per perjudicar la figura de l'esposa del governant, especialment quan aquesta prenia una rellevància política massa perillosa per als interessos de l'aristocràcia dominant. L'emperadriu Judit, doncs, va ser acusada d'adulteri amb Bernat de Septimània per part del primer ministre Wala. L'any 831, en no prosperar el combat judicial per manca

d'acusació, primer l'emperadriu i després el comte van ser absolts i lliures de càrrecs. Així va finalitzar l'intriga palatina que s'esmentava al principi d'aquest article com a origen del relat llegendari de l'emperadriu i el comte de Barcelona.

Ara bé, l'àmplia difusió d'aquests fets va ser possible gràcies a un pamflet en llatí que Pascasi Radbert, deixeble de Wala, va redactar l'any 852, en morir el seu mestre, a tall de reivindicació de la seva memòria. El testimoni del pamflet, titulat *Epitaphium Arsenii*, va ser recollit per un autor anònim que, entre els segles IX i XII, va compondre un romanç en occità, actualment desaparegut i probablement titulat *Lo comte de Tolosa*. Aquest va ser el precursor d'un romanç en català compost a finals del segle XII per un autor també anònim, la composició poètica coneguda sota el títol *Romanç del comte de Barcelona e rey d'Aragó*.¹ A partir d'aquí, la família literària catalana corresponent a la llegenda del bon comte i l'emperadriu va créixer i repartir-se en diverses versions, algunes d'elles incloses en grans obres com el *Curial e Güelfa*, el *Tirant lo Blanc* o la *Crònica* de Bernat Desclot.

La intencionalitat del relat llegendari, però, va canviar radicalment: allò que naixia com una narració amorosa esdevenia, per circumstàncies que s'exposaran més avall, una reivindicació política de l'ocupació de la Provença per part de la casa comtal barcelonina. I aquest fenomen no només es veu en la *Crònica* de Desclot, sinó també en l'àmplia cronística catalana i aragonesa dels segles XV i XVI, com és el cas de l'anònima *Flors mundi*; la *Crònica universal de les nobleses dels Reis*, de Francesc; el *Record*, de Gabriel Turell; el *Sumari d'Espanya*, del fals Puigpardines; les *Cròniques d'Espanya*, de Pere Miquel Carbonell; la *Crònica de Aragón*, de Lucio Marineo Sículo, o la *Crònica General de España*, de Pere Anton Beuter, entre d'altres.

¹ Es coneix l'existència d'aquesta composició arran d'un inventari de l'any 1365 que recull "un libre ab cubertes verts intitolat Romanç del comte de Barcelona e rey d'Aragó, en català."

Connexions i variacions en la tradició literària europea

A banda de la família catalana, però, la llegenda del bon comte i l'emperadriu es troba en d'altres tradicions literàries europees, tot i que en d'altres versions i amb diferents protagonistes. Aquesta gran diversitat de variacions d'un mateix relat llegendari, amb personatges propis i sovint basats en persones reals, podria interpretar-se com una materialització d'allò que ja es deia més amunt: que la pràctica d'acusar d'adulteri una dama que havia adquirit massa rellevància política era un fet habitual, una maniobra més per sobreviure en el si de la cort medieval. D'aquesta manera, en les famílies literàries europees corresponents a aquest relat trobem emperadrius, duquesses i d'altres dames, totes elles de diferents nacionalitats, que travessen circumstàncies molt similars.

Per exemple, la família franco-anglesa coincideix amb la catalana pel que fa a la protagonista femenina, l'emperadriu d'Alemanya, tot i que el protagonista masculí és el comte Bernat de Tolosa (no de Barcelona). D'altres trets argumentals de la llegenda, que no ens estendrem a comentar, també varien respecte a la versió que Desclot ens dona a la seva *Crònica*. Pel que fa a la família franco-anglesa, Antoni Ferrando identifica com a únic testimoni la versió anglesa anònima del segle XIV titulada *The Erl of Tolous and the Emperes of Almayn*.

La família centreeuropea difereix encara més de la catalana que l'anterior. En aquesta, la protagonista femenina no és l'emperadriu d'Alemanya, sinó la reina d'Anglaterra o de Polònia, la duquesa de Bretanya o la de Savoia. El protagonista masculí, per la seva banda, pot ser el comte de Lió, el rei de Bohèmia, un cavaller bretó o un senyor espanyol, tot depenent del relat en qüestió. De representants d'aquesta família ens han arribat el poema danès *Den Kydske Dronning*, redactat l'any 1483 per Jeppe Jensen; la narració alemanya *Eine schöne und liebliche History vom edlen und theuren Ritter Galmien*, datada l'any 1539; la narració francesa *Histoire de Palanus, Comte de Lyon*, del mateix

any, i *Amore di don Giovanni di Mendoza e della Duquesa de Savoia con varii e mirabili accidenti che vi intervengono*, la quaranta-quatrena novel·la de l'obra *Novellino*, redactada l'any 1554 per Matteo Bandello.

Pel que fa a la família provençal, cal destacar que és la més semblant a la catalana en l'aspecte dels personatges. En alguna de les seves versions, els protagonistes són l'emperadriu d'Alemanya i el comte Ramon Berenguer de Barcelona (com en la *Crònica* de Desclot); en d'altres, però, la protagonista femenina és la reina d'Arles i el protagonista masculí, a més de comte de Barcelona, també ho és de la Provença (fet que s'aparta de la intencionalitat política de Desclot pel que fa a les aspiracions catalanes sobre aquest territori). Els representants d'aquesta família literària són la narració *Histoire et chronique de Provence*, de Cèsar de Nostradamus, de l'any 1614, i *La Royalle Couronne des Roys d'Arles* par M. J. Bouis, d'aquest mateix autor i de l'any 1641.

La família literària catalana, que és la que ara per ara més ens interessa, serà desenvolupada de la següent manera: primerament, les dues grans novel·les de cavalleries del segle XV, el *Curial e Güelfa* i el *Tirant lo Blanc*; més endavant, la literatura popular recollida pel folklorista Joan Amades; en darrer lloc, la *Crònica* de Desclot, l'autèntic centre d'atenció de l'article.

La llegenda dins el Curial e Güelfa i el Tirant lo Blanc

L'anònim autor del *Curial e Güelfa* va servir-se de la llegenda del bon comte i l'emperadriu per als capítols compresos entre el XIX i el XXIV de la seva novel·la. En aquest fragment, Curial i el cavaller Jacob de Cleves participen en un combat judicial per defensar la duquesa d'Ostalriche d'una acusació d'adulteri per part de dos cortesans. Els acusadors s'anomenen Othó de Cribaut i Parrot; el cavaller que acompanya Curial és el propi acusat juntament amb la duquesa.

He inclòs aquest cas dins la família literària catalana més per la pertinença del conjunt de la novel·la que per les afinitats de la seva versió del relat llegendari amb la resta de casos catalans. De fet, Antoni Ferrando, juntament amb d'altres estudiosos, consideren el cas del *Curial e Güelfa* com una excepció, ja que l'emparenten amb més convicció i per motius suficientment raonats amb la família centreeuropea. L'eminent Gaston Paris va ser el primer filòleg a considerar aquesta opció, seguit de Hermann Steinberger i, ja a Catalunya, de Jordi Rubió. Cap d'aquests, però, va gosar afirmar amb rotunditat que la versió de la llegenda que trobem al *Curial e Güelfa* pertany al grup centreeuropeu de les famílies literàries. Segons Antoni Ferrando (1996: 207), fent incidència en l'apartat argumental de la qüestió, "els únics elements importants en comú entre el *Curial* i la família catalana, especialment en les seves versions quatrecentistes, són la presència de dos acusadors i el fet de presentar-se el comte acompanyat." Pel que fa a les coincidències entre la versió de la novel·la i la família centreeuropea, Ferrando afirma el següent: "En canvi, són moltes les connexions amb la família centreeuropea: la protagonista no és una emperadriu, l'acusat i el defensor són la mateixa persona, l'acusat i l'acusada es coneixien prèviament, el mòbil de l'actuació del defensor no és el sentit de la justícia, sinó l'impuls amorós, l'acusada fa cercar l'acusat perquè l'alliberi i aquest és localitzat no en la seva terra d'origen, sinó anant de peregrinació a Santiago, el defensor s'assabenta del perill de l'acusada perquè aquesta li trameta un herald per comunicar-li-ho, etc."

Davant aquesta situació, Ferrando (1996: 208) arriba a dues hipòtesis: "O bé la versió del *Curial* reflecteix una tradició autòctona absolutament ignorada per la cronística i la literatura catalana medievals, o bé, sense descartar-hi contaminacions catalanes, provençals o franco-angleses, s'ha d'agrupar més aviat amb la família centreeuropea, amb totes les conseqüències que se'n puguin derivar."

Pel que fa al *Tirant lo Blanc*, el seu autor va emprar el relat llegendari en l'episodi de Guillem de Varoic, concretament en el capítol XXXVIII. Seguint el fil del relat, Tirant està conversant amb un vell

ermità; sense saber que en realitat és el gran cavaller anglès Guillem de Varoic, Tirant li pregunta sobre una aventura que aquest mític guerrer va protagonitzar al continent europeu, on va salvar una comtessa que havia estat falsament acusada d'adulteri de morir a la foguera; segons es deia, Guillem de Varoic havia matat els acusadors (que eren el marit i els tres fills de l'acusada) i el rei (que havia permès aquesta injustícia); a més, el cavaller havia ajudat a la comtessa a recuperar les possessions i l'honor perduts.

Aquesta versió de la llegenda del bon comte i l'emperadriu és molt semblant a la que Desclot usa per a la seva Crònica, motiu pel qual podem considerar el *Tirant lo Blanc* ben bé dins els paràmetres de la família catalana (a diferència del *Curial e Güelfa*). Els motius són justament els contraris que Ferrando va fer servir per descartar l'altra gran novel·la cavalleresca catalana: tot i que la protagonista tampoc és una emperadriu, l'acusat i el defensor no són la mateixa persona, l'acusada i el seu defensor no es coneixien prèviament, per la qual cosa el mòbil de l'actuació és el més pur sentit de la justícia imposat per l'ideal cavalleresc; d'altra banda, el defensor s'assabenta del cas per pura casualitat, sense cap requeriment per part de l'acusada, i estant a la seva terra natal.

Joanot Martorell emprà la versió que li és més propera de la llegenda, la més comú dins la tradició catalana, molt similar a la de Desclot i la resta de cròniques catalanes i aragoneses posteriors. Tot i això, el component polític que caracteritza la conclusió de la versió que ens dona Desclot no apareix aquí: no s'esmenta cap compensació per al cavaller salvador, cap possessió ni cap benefici polític, tan sols l'honor de l'orde de cavalleria després d'haver fet honor al seu principi de justícia.

Les versions populars de Joan Amades

La literatura culta medieval no va ser l'única font que va plasmar el relat llegendari del bon comte i l'emperadriu. El folklorista Joan Amades, en la seva obra *Els monarques catalans en la tradició*, originalment publicada l'any 1933, dóna una versió popular i unificada del relat amb un gran nombre de variacions. Sota el títol *Alliberament de l'emperadriu d'Alemanya*, aquesta és la versió més fidel a la *Crònica* de Desclot de totes les que fins aquí s'han exposat.

Els personatges de la versió unificada d'Amades són l'emperadriu Matilde d'Alemanya, esposa de l'emperador Enric IV, i el comte Ramon Berenguer III de Barcelona. Pràcticament tot el fil argumental del relat coincideix amb la *Crònica*, tot i que, lògicament, la versió popular dóna més detalls aleatoris i comet més imprecisions. Ara bé, el tret diferencial més característic d'aquesta versió, fruit de l'ofici del seu recopilador, és l'explicació poc probable que es dóna d'una coneguda dita, segons la qual "taula de Barcelona és taula bona". Amades (2002: 27-28) explica que aquest refrany, que ve a dir que a Barcelona s'hi menja molt bé, procedeix directament de la llegenda del bon comte i l'emperadriu, ja que la cort d'Alemanya es desplaçà fins a Barcelona per agrair la gesta del seu comte i, per cortesia, Ramon Berenguer III:

féu guarnir una taula de més de tres llegües de llargada, que anava des del peu del turó de Montcada fins a la muralla de la ciutat. Cada noble i senyor del terreny per on passava aquella taula tan llarga, estava obligat, per manament del comte, a tenir-la ben proveïda de menjar delicat, de carn de ploma, dolces confitures i bons vins; tota la gent i els cavallers que acompanyaven l'emperador i la seva esposa i els molts nobles i cortesans del comte que havien sortit a rebre'ls podien menjar d'aquella llarga taula tot caminant. (...) Hom creu que aquesta famosa taula, de la qual la tradició ens parla amb exagerada ponderació, ha donat lloc a la formació del bell proverbi: "Taula de Barcelona és taula bona", usat per a significar que a la nostra ciutat es menja bé.

L'aportació folklòrica és tan inevitable com enriquidora, però, novament, com en la resta de casos, Amades no fa esment als afers polítics que van moure Bernat Desclot a incloure una versió d'aquest relat llegendari dins la seva crònica reial.

La llegenda dins la Crònica de Bernat Desclot

La llegenda del bon comte de Barcelona i l'emperadriu d'Alemanya ocupa, a la *Crònica* de Bernat Desclot, els capítols compresos entre el VII i el X, ambdós inclosos. Segons Coll i Alentorn (Desclot, 1990: 14), aquest fragment és "el més extens i el més bell dels quatre grans relats llegendaris que integren la primera part de la crònica." Deixant ja de banda la resta de versions del relat llegendari, les famílies literàries europees i les mostres catalanes cultes i populars, centrem-nos ara en el relat de Desclot i en la intencionalitat política que el caracteritza: la justificació per part del casal barceloní de la possessió de la Provença a partir d'una hipotètica cessió del territori de mans d'un emperador alemany.

La versió de Desclot explica com a Alemanya hi havia un rei que fou elegit emperador i que es casà amb la filla del rei de Bohèmia. A la seva cort hi havia un cavaller del qual la nova emperadriu s'enamorà i els consellers imperials, en adonar-se'n, ho denunciaren al governant. L'emperador comprovà personalment els fets i, basant-se en les lleis de l'imperi, condemnà la seva esposa a ser cremada viva si cap cavaller demostrava la seva innocència en una batalla judicial que s'havia de celebrar dins el termini d'un any i un dia.

Dos dels consellers de la cort s'oferiren com a acusadors, però ningú volia defensar l'emperadriu, per la qual cosa el seu joglar va emprendre una recerca arreu del continent per explicar la desventura de la seva senyora i la necessitat d'algú que la defensés. El joglar va arribar a la cort de Barcelona i es presentà davant del comte, que s'interessà per la història

i es disposà a actuar com a defensor. Com que ja havia passat més de la meitat del termini fixat per l'emperador, el comte de Barcelona s'apressà a viatjar fins a Alemanya amb l'única companyia de deu escuders i un dels seus cavallers, Bertran de Rocabruna, natural de la Provença.

Quan van arribar a la cort alemanya de Colunya tan sols mancaven tres dies per a la condemna a mort de l'emperadriu, que restava captiva fins el dia del judici. El comte de Barcelona i Bertran de Rocabruna s'hostatjaren en un ric hostel i l'endemà visitaren l'emperador sense donar-li a conèixer la seva identitat: es presentaren com a cavallers d'Espanya que volien combatre per l'emperadriu. Davant l'emperador, el comte demanà que es donessin a conèixer les seves intencions als acusadors i que se li permetés mantenir una entrevista amb l'acusada per tal d'assegurar-se de la seva innocència. L'emperador ho acceptà i, durant la conversa amb l'emperadriu, el defensor li confessà que en realitat era el comte de Barcelona. L'emperadriu, reiterant la seva innocència, obsequià el comte amb un anell i l'acceptà com a defensor.

L'endemà, darrer dia del termini fixat, l'emperador va fer preparar el camp de batalla i va fer cridar els combatents d'ambdós bàndols. Per part de l'acusació es presentaren els dos cortesans; per part de la defensa només el comte de Barcelona, ja que Bertran de Rocabruna havia fugit. La batalla es disposa igualment, tot i que els combats seran singulars. Un cop iniciada la lluita, el comte de Barcelona mata el primer cavaller alemany travessant-li el cor amb una llança, de manera que el segon acusador s'acovardeix i confessa la falsedat de les acusacions contra l'emperadriu. Aquesta, que estava reclosa en una caseta de fusta adjunta al camp de batalla, amb una gran pira a la vora per si havia de ser cremada, va perdonar el cortesà i li va demanar que es retirés al seu hostel.

L'emperador, molt content pel resultat del judici, va ordenar que es fessin tots els honors al defensor anònim i que es preparés un gran banquet per celebrar la innocència de la seva esposa. Un cop finalitzada la celebració, el comte va disposar-se a marxar i va cavalcar sense descans fins arribar a la ciutat de Barcelona. L'endemà de la batalla, l'emperadriu va confessar al seu espòs qui era realment el qui l'havia defensada, per la

qual cosa l'emperador va ordenar que una comitiva de cavallers, donzelles i escuders, encapçalats per la pròpia emperadriu, viatgés a Barcelona per agrair al comte el servei fet a l'imperi.

Comte i emperadriu tornen a Alemanya, on l'emperador decreta vuit dies de grans festes i obsequia el comte amb la possessió dels dominis de la Provença, dels quals el fa marquès. Un cop redactades i signades les cartes jurades que liciten aquest traspàs de poders, el comte pren comiat i viatja fins a la Provença per prendre'n possessió formal. Els provençals van tenir un gran goig de rebre el comte i de tenir-lo per nou senyor.

Aquesta és la successió de fets que Desclot expressa a la *Crònica*, uns fets que s'emmarquen clarament dins la família catalana de la llegenda del bon comte i l'emperadriu i que segueixen l'estela del *Romanç del comte de Barcelona e rey d'Aragó*, la suposada composició del trobador Ramon Vidal de Besalú basada en un romanç occità anònim. Però aquesta no va ser l'única font literària de què va beure Desclot, ja que en podríem identificar, a banda d'aquest romanç occità titulat *Lo comte de Tolosa*, encara una més: les *Gesta comitum Barcinonesium*, redactades entre els anys 1162 i 1184, que ja recullen l'anècdota.

D'altres motius va tenir Desclot per creure en la realitat dels fets, que ja havien estat molt distorsionats, i són les temptatives de Ramon Berenguer IV per casar un nebot seu amb una neboda de l'emperador alemany Frederic Barbarroja i, d'altra banda, l'elogi fúnebre que aquest emperador va enviar a Barcelona en morir el comte. L'elogi de Frederic Barbarroja atribuïa al propi Ramon Berenguer IV el rescat d'una emperadriu alemanya, per la qual cosa se li hauria cedit la Provença en feu. Tot aquest cúmul de circumstàncies i els fets històrics que ara es desenvoluparan van alimentar la llegenda, tant la versió del possible Ramon Vidal de Besalú com la versió oficial que Desclot va incloure dins la *Crònica*. Però aturem-nos a mirar més atentament les circumstàncies geopolítiques que impulsaren el cronista a utilitzar políticament el relat llegendari.

Antoni Ferrando (1996: 198), a instàncies de Jerónimo Zurita, explica aquest fet a partir de "la reivindicació dels drets dels comtes de

Barcelona sobre Provença.” Resumidament, vindria a dir que la casa reial catalano-aragonesa va rescatar les velles aspiracions de domini del comtat de la Provença, perdut definitivament l’any 1246 en favor dels Anjou francesos, durant el regnat de Pere II el Gran, que va voler fer constar la seva supremacia provençal en la crònica històrica que redactava l’escrivent i tresorer reial Bernat Desclot. Més extensament, cal saber que la Provença va ser feu del Sacre Imperi Romano-Germànic des del 1032 i fins el segle XII, en què passà a mans dels comtes de Barcelona; l’any 1246, però, la casa francesa d’Anjou es va fer amb el poder d’aquest territori i, poc després, dels territoris també catalans de Nàpols i Sicília, amb el suport del Papat. Pere II el Gran només va poder recuperar Sicília, l’any 1282. És per aquest motiu que Ferrando parla de “francofòbia” i, en conseqüència, “germanofília” per a la intencionalitat política de la inserció del relat llegendari en la *Crònica*: per reivindicar els seus drets històrics sobre la Provença, la casa reial catalano-aragonesa propugna, amb el suport de l’elogi fúnebre de Frederic Barbarroja a Ramon Berenguer IV, els seus antics lligams i tractes amb l’imperi alemany en contra de l’ocupació del Migdia per part de Carles d’Anjou. L’intent, no cal dir-ho, no va tenir èxit.

Durant el segle XV, aquestes reivindicacions van tornar a prendre sentit, i així es va plasmar en les lletres catalanes de l’època; en aquest cas, en les novel·les *Curial e Güelfa* i *Tirant lo Blanc*. Renat d’Anjou i Alfons el Magnànim, descendents directes dels reis governants del segle XIII, van tornar a protagonitzar un enfrontament pel domini de territoris estratègicament interessants per a totes dues parts, tot i que en aquesta ocasió es va substituir la Provença, ja oblidada, per Nàpols, el territori perdut i no recuperat dos segles abans.

Conclusions

El relat llegendari del bon comte i l'emperadriu, a banda de les diverses branques literàries europees que va desenvolupar, va arrelar en la cultura catalana com a arma política de suport a les aspiracions expansionistes dels segles XIII a XV. La pèrdua de territoris catalans a la Mediterrània, conquerits per la corona francesa, va rescatar en dues ocasions de l'oblit aquest relat: l'una, per reivindicar el domini de la Provença per part de Pere II el Gran contra Carles d'Anjou i el Papat (*Crònica* de Desclot); l'altra, per reivindicar Nàpols, en mans de Renat d'Anjou, per part d'Alfons el Magnànim (novel·les cavalleresques del segle XV).

L'evolució literària de la llegenda del bon comte i l'emperadriu a Catalunya ens mostra perfectament com, al llarg dels segles i de les fonts, un fet real es pot tergiversar de tal manera que pot començar sent una intriga política per passar a ser una història d'amor cortès i, finalment, tornar a prendre un caire polític absolutament diferent de l'original.

Bibliografia

- d'Abadal, R.(1987): *Pere el Cerimoniós i els inicis de la decadència política de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62.
- (1986) *Dels visigots als catalans. La formació de la Catalunya independent*, Barcelona, Edicions 62.
- Amades, Joan (2002): "Alliberament de l'emperadriu d'Alemanya", dins *Els monarques catalans en la tradició*, Tarragona, El Mèdol, pp. 23-30.
- Anònim (1930): *Curial e Güelfa*, volum I, Barcelona, Barcino.
- Battle, C. (1999): *L'expansió baix medieval (segles XIII-XV)*, Barcelona, Edicions 62.
- Desclot, B. (1990): *Crònica*, Edicions 62/ "la Caixa", Barcelona.

- Diversos Autors (1984): *Història de la literatura catalana*, volum I, Barcelona, Ariel, p. 119.
- (1894) *Histoire de France*. Cours moyen illustré, Tours, Maison A. Mame & Fils/ Vve. Ch. Poussielgue.
- Ferrando, A. (1996): “Fortuna catalana d’una llegenda germànica: el tema de l’emperadriu d’Alemanya falsament acusada d’adulteri”, dins *Actes del desè Congrés Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, volum II, Barcelona, Publicacions de l’Abadía de Montserrat , pp. 197-216.
- Martorell, J. (1990): *Tirant lo Blanc i altres escrits*, Barcelona, Ariel.
- Rubió i Balaguer, J. (1984): *Història de la literatura catalana*, volum I, Barcelona, Publicacions de l’Abadía de Montserrat, pp. 45-47.
- Salrach, J. M. (1981): *El procés de formació nacional de Catalunya (segles VIII-IX). L’establiment de la dinastia nacional*, Barcelona, Edicions 62.
- Stith, T. (1955): *Motif-index of folk literature*, Blooming, Indiana University Press.